

Redescoperirea „Sunetului uitat al unui secol”

(Loredana Baltazar – 15 octombrie 2022)

La împlinirea unui veac de la Încoronarea – în 15 octombrie, la Alba Iulia – a regelui Ferdinand I și a reginei Maria, pianist Karina Șabac și-a propus să dezvăluie publicului românesc – și nu numai! – câteva din aspectele vieții culturale ale acelei epoci, insuficient explorate până acum, în ideea de a recupera și reaseza, în granițele firești ale istoriei culturii autohtone, un puzzle de reprezentări artistice. Marcată de o efervescență debordantă a „împrumuturilor” de stiluri și maniere creatoare promovate și întreținute de personalitățile vremii, perioada Regatului României a fost, în fapt, cea în care s-au trasat începuturile școlii componistice naționale caracterizate, în mare parte, prin fuziunea filonului popular cu binecunoscutul tipar clasic de proveniență occidentală.

Inițial, proiectul său a avut ca obiect identificarea și repunerea în circuit a unor piese pentru pian compuse în secolul XIX, însă toată această întreprindere s-a metamorfozat rapid într-o cercetare interdisciplinară minuțioasă, derulată sub auspiciile Centrului de Studii asupra Muzicilor Secolului XIX afiliat Universității Naționale de Muzică din București, cercetare finanțată de Administrația Fondului Cultural Național; i s-au alăturat, ca parteneri, Muzeul Municipiului București, Asociația pentru Patrimoniul Regal Peleş, Muzeul Național Peleş, Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară București și, evident, proprietarul acestor partituri, arhitectul Mădălin Ghigeanu. Conceput pe trei niveluri de adresabilitate, cu mici „acolade și ghirlande” după cum l-a catalogat chiar autoarea, complexul demers ideatic denumit, generic, *Muzici și litografii din secolele XIX-XX* s-a concretizat într-o expoziție de partituri rare agrementate cu litografiile de epocă, inaugurată în ambianța particulară a castelului Peleş și vizionabilă până în ianuarie 2023, un album bilingv cu studii explicative și imagini litografice finalizat, în condiții grafice excelente, la Universitatea Națională de Muzică și un recital cameral exemplificativ, susținut în Sala de Muzică a Castelului Peleş în 17 septembrie – aceeași dată în care a avut loc și vernisajul expoziției deja menționate.

Anticipând memorabilul moment aniversar al Încoronării, toate cele trei componente ale proiectului și-au propus efectiv să portretizeze acea epocă a multiplelor deschideri culturale patronate de către Casa Regală, în mod special de către cele două Regine – Elisabeta / Carmen Sylva și Maria – protectoare și, totodată, muze faimoase ale artiștilor vremii. În acest sens, splendidul album pus în pagină de către pianista Karina Șabac a adus în atenția cititorilor câteva abordări distincte ale acestei incursiuni revelatoare în memoria culturală a veacurilor trecute, semnate de arhitectul Mădălin Ghigeanu, de istoricul și criticul de artă Maria-Camelia Ene (expert în costum și accesorii vestimentare de epocă), de managerul Muzeului Național Peleş, istoricul Narcis Dorin Ion, și, evident, de însăși Karina Șabac – o pertinentă expunere a cadrului socio-istoric ce include o prezentare extrem de interesantă a cronologiei pianelor vieneze, un interviu cu maestrul Gert Hecher – unul dintre cei mai renumiți constructori și restauratori contemporani de pian istorice, precum și un capitol absolut inedit referitor la editorii și litografiile care au tipărit primele partituri românești ajunse, ulterior, în magazinele de „Note și instrumente muzicale” din București.

În foto: Raluca Stratulat, Karina Șabac, Karina Uță, Izabela Ghergu

Narator înnăscut – fapt demonstrat de cursivitatea, elocvența și eleganța discursului său din studiul intitulat, metaforic, „*Sunetul uitat al unui secol*” care incită la lectură încă de la primele fraze – Karina Șabac își etapizează argumentația într-un crescendo ce motivează relația determinantă dintre pianistii secolelor trecute și instrumentele lor, relație întru totul explicabilă prin construcția particularizată a unei mecanici capabile de a genera, implicit, o tipologie sonoră specifică. Și, evident, așa cum afirmă, concludiv, autoarea, „*niciun instrument modern nu pune la dispoziția interpretului care abordează piese dintr-o anumită epocă o paletă mai largă de posibilități retorice, agogice, armonice, polifonice, melodice și ritmice ca un pian din timpurile respective, pentru că instrumentele au evoluat în același timp cu muzica scrisă pentru ele*”. Iată de ce, în acest context, introducerea, în cuprinsul Albumului, a unui CD cu înregistrări realizate, de către Karina Șabac, pe două tipuri de pian complet diferite – în atelierul lui Gert Hecher din Viena, pe un Streicher istoric, 1870, și la Universitatea Națională de Muzică din București, pe un Steinway Spirio, 2018 – a constituit un experiment cu totul de excepție! Lucrările inserate pe CD-ul cu un aspect retro, de vinil, sunt, majoritar, dedicate Casei Regale, marcând, relevant, diferite perioade istorice și acoperind o arie stilistică suficient de variată: de la tulburătorul *Andante al Trioului în Mi bemol* de Franz Schubert, transcris pentru pian de către compozitorul român Alfred Alessandrescu în 1914 tocmai pentru că Regina Elisabeta își dorise să fie cântat la propria-i ceremonie funebră, până la suita dansantă *Carmen Sylva* de Iosif Ivanovici – datată 1892 și alcătuită dintr-o *Introducere*, *4 Valsuri* și un *Finale* – care încheie, într-o tipică atmosferă de salon, ilustrativul parcurs muzical „de epocă”.

Căldura timbrală, rafinamentul „patinei” sonore, varietatea spectrului armonic, incredibila paletă de culori reliefată prin rostirea firească a fiecărui traseu melodic și a acompaniamentului său au caracterizat fiecare din delicatele bijuterii fonice din prima parte a CD-ului: sentimentală *Mazurcă op. 3 nr. 3* a micuțului dar genialului Carl Filtsch, sensibilă schiță a *Doinei* lui Ludwig / Ludovic Wiest, grațioasă *Gavotte de la Princesse Royale*, oferită, respectuos, de compozitorul Mihail Mărgăritescu, „à *Son Altesse Royale Marie, Princesse de Roumanie*”, hibridul *Scherzo* de influență modal-folclorică al lui Eduard Wachmann și exuberanta suită amplă *Sinnen und Minnen* (*Allegretto moderato*, *4 Valsuri* și *Coda*) a lui Johann Strauss (Fiul), dedicată anume Reginei Elisabeta. Partea a doua a CD-ului, înregistrată pe recent achiziționatul Steinway Spirio, debutează în nuanță descriptivă cu *Marșul Eroic Turtucaia-Balcic!*, oferit în dar „*Majestății Sale Regelui Carol I*” de către compozitorul Iacob Mureșianu, pentru a continua cu potpuriuri purtând semnătura lui Gheorghe Năstase Ochi-Albi (*Corona Regală, Andante*) și Ludovic Wiest (*Hora Regală* și *Brîu Oltenesk* din albumul *LYRA*, cel din urmă fiind subintitulat „*Potpuri sur des airs nationaux roumains*”), și, de asemenea, cu *Cântecele și Doinele de peste Oltu* culese și aranjate de Caliopi Zographos, *Cimpoiul Sârbesc* dintr-o culegere de șase „*Cântece Populare Române*” a aceluiasi Ludovic Wiest, *Sârba Popilor* și *Gavotte de la Princesse* aparținând violonistului Gheorghe Dinicu, *Maria-Polka* și *Lady Hamilton / Moment de Valse*, ambele dedicate, de către autorii lor – Max Honigmann și, respectiv, Constantin Ionesco – fascinatei Regine Maria. Comparativ, de la primul contact auditiv cu cele două instrumente, cel care se detașează, calitativ, este, așa cum era de așteptat, pianul Streicher, în timp ce performantul Steinway Spirio de secol XXI îmbracă amplul portofoliu de piese românești din cea de-a doua parte într-un subtil veșmânt retrospectiv, uneori cvasi parodic, datorită mecanicii total diferite, asimilabile evoluției tehnicii pianistice către limitele virtuozității interpretative. Un motiv în plus ca pledoaria Karinei Șabac axată pe dorința de a impulsiona organizatorii de evenimente artistice să asigure interpretilor instrumente adecvate epocii în care a fost compusă muzica să se dovedească a fi perfect valabilă!

În fine, ca ultimă componentă a proiectului său, tentativa pianistei de a reinvesti un ambient fastuos – precum superba Sală de Muzică a Castelul Peleş – cu atributele sale originare a coagulat un grup de tineri instrumentiști de elită: violonista Raluca Stratulat, violoncelista Izabela Ghergu și pianista Karina Uță, în compania cărora protagonista a redat publicului un repertoriu în premieră *live*. Alcătuit inițial dintr-o sumă de piese solistice selectate dintre cele înregistrate pe CD chiar de Karina Șabac – *Mazurka* lui Filtsch, *Scherzo-ul* lui Wachmann, *Gavotte de la Princesse* a lui Dinicu, *Doina* lui Wiest, *Corona Regală* și *Andante* de Gheorghe Ochi-Albi, *Andantele* din *Trioul* de Schubert și suita de valsuri *Carmen Sylva* a lui Ivanovici – dinamica programului seratei din 17 septembrie a fost redimensionată ulterior, în ideea de a stimula creativitatea tinerilor compozitori „în ton” cu tradiția secolelor XIX-XX; primul care a acceptat această provocare a fost Andrei Petrache, o parte din partiturile recent descoperite fiind rescrise de el în „cheie” camerală. Lui i s-au datorat transcripțiile pentru vioară și pian ale *Visiunii* cu iz de café-concert compusă de Grigore Ventura și liedurilor lui Ignaz Friedman, tot el a implicat violoncelul în cea dintâi piesă dedicată regelui Carol I de către Alexandru Flechtenmacher, *Mirele României*, și, apoi, în melancolicul *Suflet trist* al lui Andreescu Jassy, pentru ca, în cele din urmă, celebra boră *Liga Română* a lui Constantin Cordoneanu să se metamorfozeze într-o partitură pentru trio instrumental iar suita straussiană *Sinnen und Minnen* într-un cvartet, cele doua pianiste colaborând cu vioara și violoncelul într-un aranjament insolit, plin de energie, „à... quatre”.

Bucuria cu care Karina Șabac a dăruit publicului acest proiect plurivalent este cea a unui început promițător, un pas virtual către reconectarea cu acea lume aparent pierdută care, treptat, se reconturează în memoria noastră afectivă. După trei sferturi de veac de la înlăturarea ultimului monarh al României, premiera unui asemenea recital unicat cu conotații pluriartistice implicând partituri istorice dedicate Casei Regale poate fi considerată, fără îndoială, ca unul dintre evenimentele culturale ale anului 2022! La Castelul Peleş, „*Sunetul regăsit al unui secol*” a devenit Muzică. Pentru Karina Șabac însă, este doar debutul unei simfonii interartistice, pe care ne-o promite, până la capăt, revelatoare!

